

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3285/2019. (XI. 5.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Gfv.VII.30.212/2018/15. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozók (Szécsi István és Somossy Nóra) jogi képviselőjük útján (dr. Csitos Eszter ügyvéd) alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozók az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Kúria Gfv.VII.30.212/2018/15. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték, mert az véleményük szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, R) cikk (2) bekezdését és XXVIII. cikk (1) bekezdését.
- [3] 1.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege, hogy a felperes jogelődje mint hitelező és az indítványozók mint adósok 2008-ban deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek. A szerződés rögzíti, hogy az indítványozók 22 millió forint finanszírozási igényük fedezésére 145.415 CHF összegű kölcsönt vesznek fel 240 hónapos futamidőre. A felperes a tartozást CHF devizanemben tartja nyilván, de HUF devizanemben folyósítja, és azt az alperesek HUF devizanemben fizetik vissza.
- [4] A Szegedi Törvényszék a 2013. december 31. napján első fokon jogerőre emelkedett 13.P.21.470/2012/18. számú ítéletében (a továbbiakban: előzményi perben hozott ítélet) megállapította a perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségét. Határozatának indokolása szerint a kölcsönszerződés nem felel meg a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjában előírt követelményeknek. Nem határozza meg a kölcsön összegét sem forintban, sem devizában, így magát a szerződés tárgyát, valamint nem tünteti fel a költségként jelentkező árfolyamrés mértékét.
- [5] A felperes hitelező keresetében kérte elsődlegesen a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítását az eredeti szerződési feltételekkel, másodlagosan a szerződés hatályosságá nyilvánítását.
- [6] Az indítványozók ellenkérelmükben a per megszüntetését, ennek hiányában a kereset elutasítását kérték arra hivatkozással, hogy a szerződés nem nyilvánítható érvényessé. Az indítványozók viszontkeresetet is előterjesztettek, amelyben az érvénytelenség alkalmazandó jogkövetkezményeként elsődlegesen az eredeti állapot helyreállítását, másodlagosan a kölcsönszerződés határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérték.
- [7] A Szegedi Törvényszék mint elsőfokú bíróság 11.P.22.233/2015/20. számú ítéletében a kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította akként, hogy a kölcsön összege 22 millió forint, illetve ahol a kölcsönszerződésben HUF/CHF deviza vételi vagy eladási árfolyam szerepel, azon a Magyar Nemzeti Bank hivatalos HUF/CHF árfolyamát kell érteni. Ezt meghaladóan a felperes keresetét és az indítványozók viszontkeresetét elutasította. Hangsúlyozta, hogy az előzményi perben hozott jogerős ítélet megállapította, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen, mert az a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjában ütközik. Abban a perben jelen per alperesei felperesként kizárólag a szerződés érvénytelenségének megállapítását kérték jogkövetkezmények levonása nélkül. Figyelemmel arra, hogy a jelen perben a felperes kereseti kérelme és az indítványozók viszontkereseti kérelme is az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeinek levonására irányul, sem a kereset, sem a viszontkereset nem tekinthető ítélt dolognak.
- [8] Az indítványozók fellebbezése folytán eljáró Szegedi Ítéltábla Pf.II.21.509/2016/14. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [9] A másodfokú bíróság kifejtette, hogy alaptalanul hivatkoztak az indítványozók arra, hogy az előzményi perben a jogerős ítélet a szerződés létre nem jöttét állapította meg. A jogerős ítélet ugyanis a szerződés érvénytelenség-

gét állapította meg, ami azt is jelenti, hogy a szerződést létrejötnék minősítette. A felek ugyanis megállapodtak a kölcsön összegében, a szerződés rögzíti a kirovó pénznemet, amely CHF, a lerovó pénznemben, azaz HUF-ban folyósítandó kölcsön összegét, a 22 millió forintot, a szerződés alapján pedig pontosan kiszámítható volt a CHF-ben megjelenő tartozás. Az elsőfokú bíróság tehát az érvénytelenség jogkövetkezményeként helyállón alkalmazta a szerződés érvényessé nyilvánítását mint jogkövetkezményt.

- [10] A másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010 (VI. 28.) PK vélemény 5. pontja alapján a szerződések érvényessé nyilvánítása egyenrangú lehetőség az eredeti állapot helyreállításával. Kifejtette, hogy az adott ügyben az eredeti állapot helyreállítása fogalmilag kizárt. A kölcsön-szerződés gazdasági tartalmát az idegen pénz használata képezi. Használati kötelekknél, amennyiben a használatra már sor került, a kialakult helyzet visszafordíthatatlan, az eredeti állapot nem állítható helyre. Jelen ügyben a felperes az általa vállalt szolgáltatást teljesítette, az indítványozók által igényelt összeget folyósította, akik azt átvették, azt használták, így az eredeti állapot helyreállítására nem kerülhet sor.
- [11] Nem volt akadálya ugyanakkor a hatályossá nyilvánítással szemben prioritást élvező érvényessé nyilvánításnak. E körben azt kellett vizsgálnia az ítéletábrának, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető-e. Az előzményi perben hozott jogerős ítéletben a törvényszék két okból állapította meg a szerződés érvénytelenségét. Az egyik okot, az árfolyamrés szerződésben való feltüntetésének hiányát az elsőfokú ítélet kiküszöbölte, a másik ok a kölcsönösszeg pontos meghatározásának hiánya volt. Ez utóbbi a felek egyikének sem okozott tényleges érdeksérelmet. A szerződés rendelkezéseiből megállapíthatóan ugyanis az alperesek célja az volt, hogy 22 millió forintot kézhez kapjanak. A felperes jogelődje ennek az összegnek a folyósítását teljesítette. A kölcsön pontos forint összegének meghatározásával a szerződés érvényessé nyilvánítható.
- [12] A jogerős ítélettel szemben az indítványozók felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő. Előadták, hogy a Szegedi Törvényszék az előzményi perben hozott jogerős ítéletében azt állapította meg, hogy a perbeli szerződés a felek között létre sem jött, mert sem forintban, sem devizában nem tartalmazza a kölcsön összegét. A létre nem jött szerződés bíróság általi érvényessé nyilvánítása pedig nem lehetséges.
- [13] A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [14] A Kúria kiemelte, hogy a jelen per nem tipikus abból a szempontból, hogy szemben a devizaalapú szerződések érvénytelensége tárgyában folyó perek túlnyomó többségével, amelyekben a 2014-ben hatályba lépett jogszabályi rendelkezések következtében az érvénytelenség és annak jogkövetkezménye egyazon eljárásban kerülhet csak elbírálásra, az adott ügyben a perbeli szerződés érvénytelenségét már jogerős ítélet megállapította, mégpedig olyan időpontban, amikor a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsön-szerződések tárgyának és törlesztő részleteinek meghatározásával kapcsolatos elvi kérdésekről szóló 1/2016. PJE határozat még nem született meg. A jelen per tárgyát ezért kizárólag az érvénytelenség jogkövetkezményének levonása képezi.
- [15] Az indítványozók a felülvizsgálati kérelmükben állították, hogy a Szegedi Törvényszék az előzményi perben hozott jogerős ítéletében tartalmilag a szerződés létre nem jöttét állapította meg, és a másodfokú ítélet ezzel ellentétes megállapítása iratellenes.
- [16] A Kúria egyetértett a másodfokú bíróság álláspontjával, miszerint az előzményi perben született ítéletből arra a következtetésre kell jutni, hogy az előzményi per bíróságának megítélése szerint a szerződés létrejött, csak az érvénytelen a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjában írtak megsértése miatt. A másodfokú bíróság az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4. pontjában foglaltaknak megfelelően mutatott rá arra, hogy a szerződés létre nem jöttének vizsgálata megelőzi a szerződés érvénytelenségének vizsgálatát, mivel csak létrejött szerződés lehet érvénytelen. Az ítéletábrától függetlenül érdemben is vizsgálta az indítványozóknak a szerződés létre nem jöttére történő hivatkozását, és azt helyesen alaptalannak találta. Az indítványozók e körben hivatkoztak arra, hogy a kölcsön összegének meghatározása nélkül a kölcsön-szerződés nem jöhet létre. A Kúria azzal egyetértett, hogy a kölcsön-szerződés létrejöttének egyik elengedhetetlen feltétele a kölcsön összegének meghatározása, de ez az adott ügyben meg is történt, még ha az előzményi per bírósága által megállapítottak szerint nem a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában írtaknak mindenben megfelelő módon. Maga az előzményi perben hozott ítélet indokolása is tartalmazza azonban: „nem vitásan az egyedi kölcsön-szerződés részévé vált általános szerződési feltételek alapján a kölcsön összege utóbb meghatározható”, vagyis a kölcsön összege e bíróság megítélése szerint is kiszámítható volt. Az előzményi perben hozott jogerős ítélet kizárólag abban a vonatkozásban kötötte a jogkövetkezmény levonása iránt folyó perben eljáró bíróságokat, hogy nem állapíthatták meg, miszerint a szerződés nem semmis a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), illetve c) pontjában meghatározott okokból. Az előzményi perben hozott ítélet nem zárta ki a perben eljáró bíróságok számára az abban való állásfoglalás lehetőségét, hogy a szerződés létrejött.

- [17] Az indítványozók felülvizsgálati kérelmükben a szerződés érvényessé nyilvánítása helyett az eredeti állapot helyreállítását, illetve a szerződés hatályossá nyilvánítását kérték. A Kúria ezért vizsgálta, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 237. §-ában rögzített, az érvénytelen szerződés lehetséges jogkövetkezményeként meghatározott: eredeti állapot helyreállítása, érvényessé nyilvánítása, illetve hatályossá nyilvánítása esetei közül melyik alkalmazható.
- [18] A Kúria megerősítette a másodfokú bíróság azon indokolását, hogy miért nincs lehetőség az eredeti állapot helyreállítására. A Kúriát továbbá köti a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes kérdésekről szóló 6/2013. PJE határozat 4. pontja, amely szerint az 1/2010. PK vélemény 5. pontjából is következően a két elsődleges jogkövetkezmény (eredeti állapot helyreállítása, érvényessé nyilvánítás) alkalmazásának mérlegelése során azt kell vizsgálni, hogy van-e mód a szerződés hibájának orvoslására.
- [19] A Kúria megerősítette, hogy a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pont miatti semmisségi ok kapcsán a szerződés érvényessé nyilvánításának feltételei fennálltak, az érvényessé nyilvánításra a kölcsön forint összegének az elsőfokú bíróság ítéletében történt meghatározásával jogszerűen került sor. A Hpt. 213. § (1) bekezdés b) és c) pontja szerinti érvénytelenséget, az árfolyamrés szerződésben való feltüntetésének hiányát szintén az elsőfokú ítélet küszöbölte ki.
- [20] Figyelemmel arra, hogy a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánításának a fentiek szerint nem volt akadálya, és a 6/2013. PJE határozat 4. pontja értelmében az érvényessé nyilvánítás prioritást élvez a szerződés hatályossá nyilvánításával szemben, a szerződés hatályossá nyilvánításának nem álltak fenn a feltételei.
- [21] A Kúria nem osztotta továbbá az indítványozók arra vonatkozó érvelését, hogy a jogerős ítélet legitimálja az általuk hivatkozott, de el nem bírált, szerintük érvénytelen rendelkezéseket. A szerződés érvényessé nyilvánítása ugyanis a jogkövetkezmény levonására irányuló perben nem jelenti azt, miszerint a jelen ügyben el nem bírált érvénytelenségi okból a szerződés érvénytelensége másik perben ne lenne megállapítható. A szerződés érvényessé nyilvánítása nem jelent állásfoglalást a bíróság részéről a per tárgyává nem tett szerződési feltételek érvényességét illetően. A nem vizsgált feltételek érvényességét a felek további perekben szabadon vitathatják.
- [22] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [23] 1.2. Az indítványozók ezt követően alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz, melyben a Kúria Gfv.VII.30.212/2018/15. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték, mert az véleményük szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, R) cikk (2) bekezdését és XXVIII. cikk (1) bekezdését.
- [24] Az indítványozók szerint a bíróságok jogalkalmazása és jogértelmezése sérti a jogbiztonság elvét és a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, mivel az előzményi perben érvénytelenné nyilvánított kölcsönszerződést utóbb, egy másik eljárásban a Ptk. 237. §-ára hivatkozva érvényessé változtattak. Sérelmezték, hogy a bíróságok az érvényessé nyilvánítást az előzményi pert követően született 6/2013. és 1/2016. PJE határozatokra alapították. A bíróságok figyelmen kívül hagyták, hogy a felperes az előzményi perben a jogkövetkezmény iránti igényéről lemondott, az időközben el is évült, valamint, hogy az érvénytelen szerződésre keresetösségi jog nem alapítható, így a felek közötti elszámolásra a bíróságok döntésétől eltérően csak a jogalap nélküli gazdálkodás szabályai szerint kerülhetett volna sor. Mivel a Kúria helyben hagyta a felperesnek a korábbi jogerős ítélet megváltoztatására vonatkozó igényét, így jelenleg két ellentétes tartalmú döntés van a felek között hatályban. A Kúria döntése miatt a felek közötti jogvita soha nem térhet nyugvópontra, a szerződés érvényessége az éppen aktuális jogi környezettől függ. Álláspontjuk szerint a Kúria és az eljáró bíróságok az előzményi perben már jogerőssé vált döntést és annak joghatását önkényesen megváltoztatták, annak jogerejét nem tartották tiszteletben.
- [25] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében előírtak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie. Az Alkotmánybíróság ezért tanácsban eljárva mindenképp azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel-e a törvényben foglalt befogadhatósági feltételeknek.
- [26] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria Gfv.VII.30.212/2018/15. számú ítélete ellen benyújtott alkotmányjogi panasz határidőben érkezett és azt az Abtv. 27. §-a szerint benyújtásra jogosultak és érintettek nyújtották be jogorvoslati jogaik kimerítését követően. Az indítványozók alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében meghatározott feltételeknek csak részben felel meg.
- [27] Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a alapján csak az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének eszköze. Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban az Alaptörvény megsértett rendelkezéseiként jelölték meg

- többek között – a B cikk (1) bekezdését és az R cikk (2) bekezdését. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani {3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]}. Mivel jelen esetben az indítvány ilyen irányú indokolást nem tartalmazott, ezért a B cikk (1) bekezdésének sérelme érdemben nem vizsgálható. Az Alkotmánybíróság továbbá megállapította, hogy az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése pedig nem tekinthető az indítványozók Alaptörvényben biztosított jogának, így arra alapított alkotmányjogi panasz benyújtására nincs lehetőségük {3203/2015. (X. 14.) AB végzés, Indokolás [9]}.
- [28] Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.
- [29] Az Alkotmánybíróság az indítványozóknak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével, a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal összefüggésben előadott érveikkel kapcsolatban a következőket állapította meg. „Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. A (2) bekezdés d) pontja értelmében alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját. Az alkotmányjogi panasz jellegének megfelelően a testület hatáskörébe a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik. Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslással [már] nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogvédelem nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki, ami nem adhat alapot számára minden olyan esetben történő beavatkozásra, amikor vélt vagy esetleg valós jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor {3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]}. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]}. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat. {3012/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [20]}” {3177/2019. (VII. 10.) AB végzés, Indokolás [27]} Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozók alkotmányjogi panasa valójában a bírósági eljárás felülbírálatára irányul.
- [30] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozók panasa egészében nem alkotmányossági, hanem törvényességi kérdésekre vonatkozik, az eljáró bíróságok jogértelmezésének és jogalkalmazásának helytállóságát vitatja és a támadott ítéletben foglalt döntést magát, annak hátrányos voltát tekintik alapjogi sérelemnek, a döntés Alkotmánybíróság általi megváltoztatása érdekében. Fentiekre figyelemmel az indítvány nem tartalmaz olyan érvet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely felvetné a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kérdését.
- [31] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadhatósági vizsgálatának eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 27. §-ában és 29. §-ában meghatározott törvényi feltételeknek, ezért azt az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2019. október 22.

Dr. Balsai István s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/601/2019.

